

Týden

Ekonom za mřížemi

3.10.2016 Týden str. 102 Na vlastní kůži

Petr Musil Masarykova univerzita, vysoké školy

Učitelé vůbec nemají nudné povolání, zvláště ti vysokoškolští. Během své kariéry potkávají různé lidi. Málokdo z kantorů však může říci, že učil ve vězení, navíc v Brně. Já to štěstí měl.

Ještě než jsem zakotvil v redakci TÝDNE, pracoval jsem jako učitel ekonomie na **Masarykově univerzitě v Brně**. Jednoho dne za mnou přišel kolega z katedry a oznámil mi, že půjdu do vězení. Než mi stačilo vyschnout v hrdle, dodal, že jde o výuku vězňů, kteří se na „naší“ **fakultě** zapsali ke studiu. Distančnímu, pochopitelně.

Když vás někdo pošle do vězení vzdělávat odsouzené, napadá vás hromada otázek. Pochybujete, zda jste udělali dobře, když jste na to kývli. Dostanete se do zajetí předsudků. Nakonec začnete shánět informace, abyste si udělali obrázek, „co za lidi“ budete vlastně vzdělávat. A to vás uklidní. Zejména když zjistíte, že brněnská vazební věznice v Bohunicích má mírný režim, a tak se potkáte maximálně s někým, kdo zpronevěřil statisíce nebo miliony korun. Ale pozor, není to žádný hotýlek nebo vysokoškolské koleje, které hlídá nanejvýš všetečná recepční.

Je sobota a nastal den D. K hlavnímu vchodu je třeba se dostavit nejméně s půlhodinovým předstihem. Při vstupu do věznice totiž podstupujete standardní bezpečnostní kontrolu podobnou té, jakou znáte třeba z letiště. Rámy, rentgeny, občanku s sebou.

Ze Žabovřesk to do Bohunic o víkendu trvá autem slabou čtvrt hodinku. Nerad chodím někam na poslední chvíli, takže se na cestu vydám více než hodinu před začátkem výuky, který je naplánován na 9.00. Ještě že tak. Nevídné počasí zapříčinilo, že Brňáci zůstali na víkend doma, a tak je obtížné najít místo na zaparkování. Po desetiminutovém kroužení postranními uličkami konečně opouštím vozidlo a mířím k pancéřovým vratům bohunické káznice. Zvoním na nenápadné kovové dveře a bzučák mě vpouští dovnitř.

Klíče do trezoru

Je to, jako když projdete do země za zrcadlem. Dýchne na vás zvláštní atmosféra, a než se stačíte vzpamatovat, jeden z „bachařů“ vás vyzve, abyste paní za přepážkou předložili průkaz totožnosti. „Cenné věci si dáte do skříňky,“ dodává ostraha. Do trezoru tak putuje má peněženka, klíče od auta i mobilní telefon. „Tady na té flešce mám nahrané přednášky, tu potřebuji,“ vysvětluji strážníkům. Přenosný disk putuje k paní za přepážkou rovněž. Když zjistí, že nelžu, fl ash disk mi vrátí. Poté, co absolvuji nutné bezpečnostní procedury, čekám na jiného pracovníka vězeňské služby, který mě „předhodí“ po **vzdělání** dychtícím chovancům. Po několika minutách si mě vyzvedne drobná ženština v typicky modré uniformě a vcházíme do areálu šatlavny. Jeho jádro tvoří tři staré budovy z padesátých let, propojené do tvaru písmene U. Na jakémisi náměstí stojí vězeňská nemocnice.

Cestou si vybavuji scény z filmů jako Tango a Cash nebo Hrabě Monte Christo a spekuluji, jak by bylo možné ty několikametrové zdi překonat. Ze snění mě vytrhnou několikery míříže, kterými je třeba projít, abychom se dostali až do místnosti, kde budou nadcházející čtyři bloky šestihodinové výuky probíhat.

Na pár hodin vězněm

Jímá mě nervozita. „Kurňa, co jim jako budu vysvětlovat? Pokud sedí za účetní machinace, tak už vlastně všechno vědí,“ říkám si a zároveň se v duchu škodolibě posmívám kolegovi, který sem přijde zkušené defraudanty vzdělávat v účetnictví.

Vstupuji do místnosti a paní dozorkyně mě představí. V lavicích sedí šest chlapíků ve vězeňských mundúrech. K mému velkému překvapení mají na stolech nachystané učebnice od Samuelsona nebo Mankiwa, štosy papírů a touha po vědění z nich doslova sálá. Úkaz u standardních prezenčních studentů prakticky nevídaný. Na lavici zcela vpředu mám nachystaný notebook a projektor. V učebně je také jeden počítač pro vězně, kteří jej ke studiu využívají. Mají tam i internet, ale dostat se mohou jen na stránky informačního systému **Masarykovy univerzity**. To aby mohli sledovat e-learningové studijní opory nebo odevzdávat seminárky a koneckonců také bakalářskou práci.

Tréma mě záhy zcela opouští. „Co vás napadne, když se řekne ekonomie a k čemu je tahle věda vlastně dobrá?“ začínám. „Tedy kromě toho, že z ní musíte složit zkoušku, abyste se dostali až k bakalářskému diplomu,“ upřesňuji otázku. Mé překvapení pokračuje. Studenti se nebojí odpovídat, po chvíli se rozvine zábavná diskuse, kterou občas proložím nějakým tím slajdem, abychom si některé věci upřesnili.

Čas letí jako bláznivý a šest vyučovacích hodin je pryč dřív, než bys řekl mukul. Krátce shrnu, co jsme se za ten den naučili, a naznačím, co budeme probírat příště. Loučím se. Uvidíme se za dva týdny. Dozorkyně mě doprovází zpět k hlavnímu vchodu. Posbírám věci z trezoru a bzučák mě pouští na svobodu. Opouštět věznici není vůbec špatný pocit.

Studium zkrátí trest

Vysokoškolské studium bylo mezi vězni poměrně oblíbené. Na odsouzené, kteří se během výkonu trestu vzdělávají, je totiž pohlíženo jako na pracující vězně. Nedostávají sice mzdu, ale mají jinou motivaci: je jim odpuštěna úhrada nákladů výkonu trestu, ke stravě dostávají přídavky, za dobré studijní výsledky mohou obdržet kázeňské odměny. Zájem o studium může být zohledněn také při posuzování prominutí zbytku trestu.

Vězni mají možnost získat základní **vzdělání**, výuční list, maturitu i vysokoškolský diplom. Zvyšování kvalifikace rovněž ulehčí vězňům návrat na trh práce poté, co vyjdou na svobodu. Ve školním roce 2006/2007 (tehdy jsem ve věznici učil) se ke studiu přihlásilo sedm vězňů, převážně na obor management. Vlastně ale nevím, kolik jich studium úspěšně dokončilo. Nedivil bych se, kdyby to byl třeba jen jeden nebo dva.

Ostatně jednu ze svých „oveček“ jsem ještě potkal o necelé tři roky později u bakalářských státních zkoušek z ekonomie. Tenkrát se do bohunické vazební věznice musela vypravit celá tříčlenná zkušební komise. To ale prý byla výjimka. Na státnice totiž vězeňští studenti dojížděli s eskortou přímo do budovy Ekonomicko-správní **fakulty**.

Vzděláním k nápravě Celý můj vězeňský příběh je důsledkem projektu „Zapojení vězňů do celoživotního **vzdělávání**“, který byl realizován v letech 2002 až 2004. Kromě České republiky se do něho zapojily ještě další čtyři země: Severní Irsko, Malta, Itálie a Dánsko. Jeho předmětem byla výměna zkušeností v přístupu ke **vzdělávání** vězňů s hlavním zřetelem na celoživotní a distanční studium. Česko tehdy zastupovala **brněnská Ekonomicko-správní fakulta Masarykovy univerzity**, která s bohunickou vazební věznicí navázala dlouhodobou spoluprací, a je-li o vysokoškolské **vzdělání** z řad odsouzených zájem, učí tam moji bývalí kolegové nejspíš dodnes.